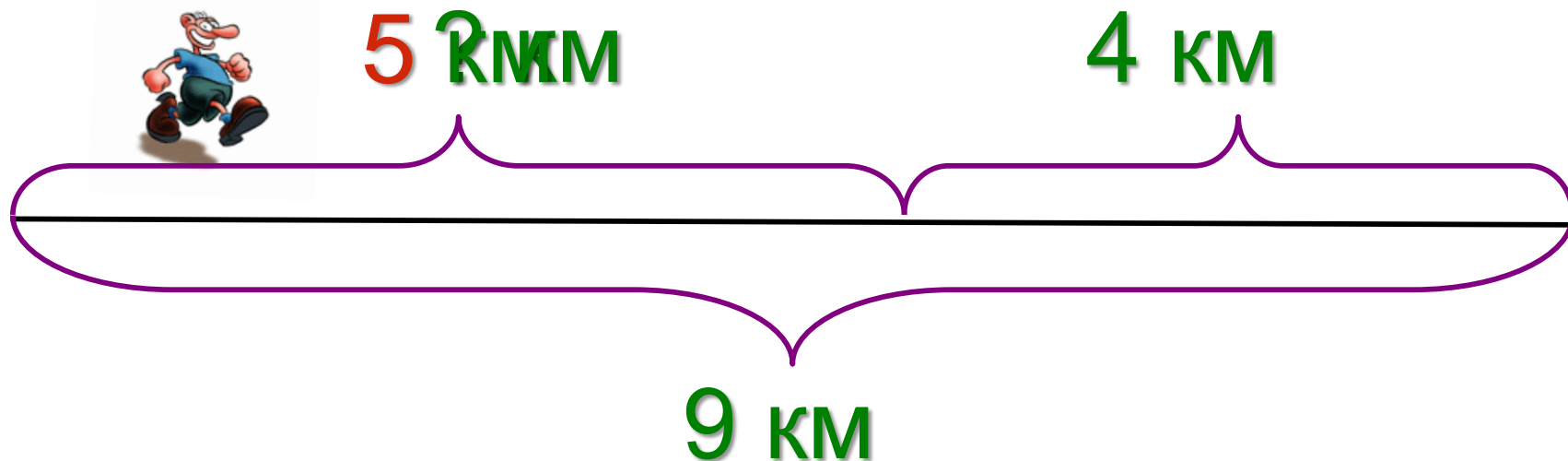

КЕМИТУУ

МАСЕЛЕ: Жөө адам 2 саатта 9 км аралыкты өттү.
Эгер анын жолу экинчи саатта 4 км ге барабар
болсо, ал биринчи саатта канча аралык өткөн?

Бул маселеде 9 саны эки сандын суммасы болот,
анын бири 4 кө барабар, ал эми экинчиси белгисиз.

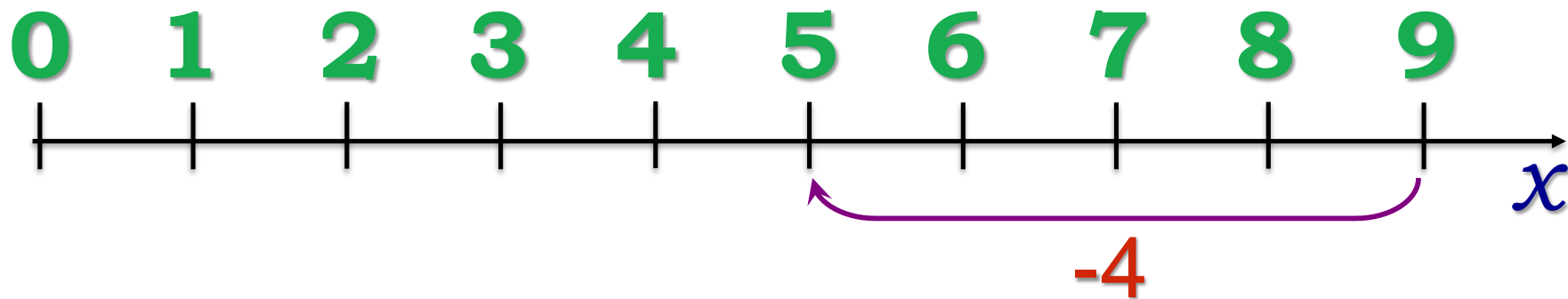
Амалдын жардамы менен суммасы жана кошулуучулардын
бири аркылуу башка кошулуучуну табуу **кемитүү** деп аталат

$$5 + 4 = 9$$

$$9 - 4 = 5$$

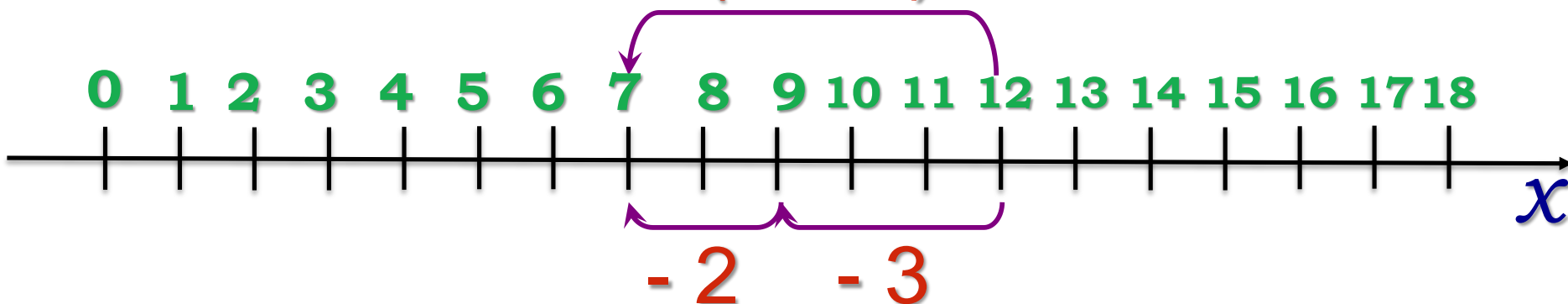
$$\begin{array}{c} \text{кемүүчү} \end{array} 9 - \begin{array}{c} \text{кемитүүчү} \end{array} 4 = \begin{array}{c} \text{айырма} \end{array} 5$$

Натуралдык сандар менен амалдар жүргүзгөндө кемүүчү кемитүүчүдөн кичине болууга тийиш эмес.

1) САНДАН СУММАНЫ КЕМИТҮҮ КАСИЕТИ

$$- (3 + 2)$$

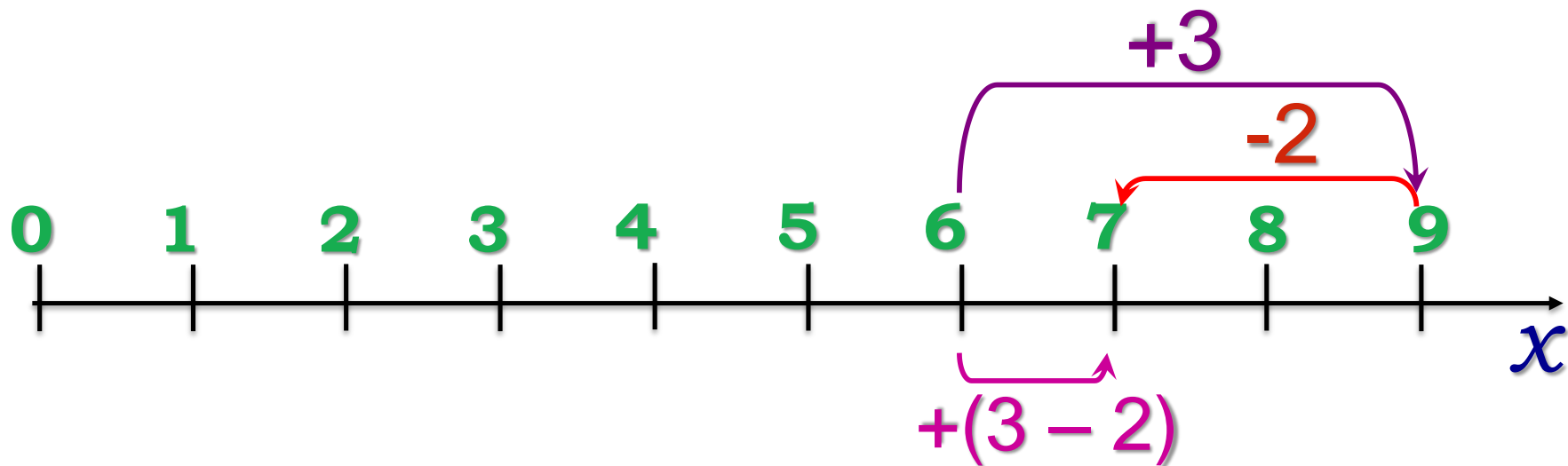

$$12 - (3+2) = 12 - 5 = 7$$

$$(12 - 3) - 2 = 9 - 2 = 7$$

САНДАН СУММАНЫ КЕМИТҮҮҮҮЧҮН, АДЕГЕНДЕ БУЛ
САНДАН БИРИНЧИ КОШУЛУУЧУНУ, АНДАН КИЙИН
АЛЫНГАН АЙЫРМАДАН ЭКИНЧИ КОШУЛУУЧУНУ
КЕМИТҮҮГӨ БОЛОТ.

2) СУММАДАН САНДЫ КЕМИТҮҮ КАСИЕТИ

$$(6 + 3) - 2 = 9 - 2 = 7$$

$$6 + (3 - 2) = 6 + 1 = 7$$

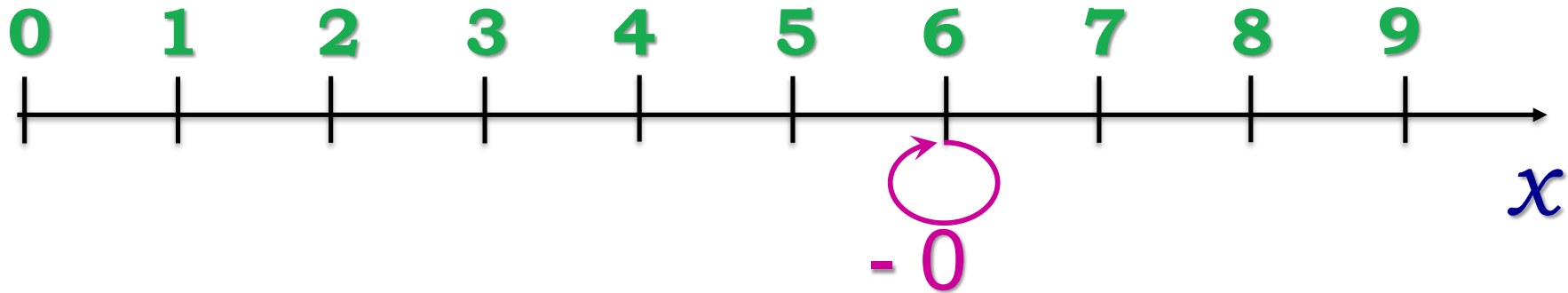
$$(6 - 2) + 3 = 4 + 3 = 7$$

СУММАДАН САНДЫ КЕМИТҮҮ ҮЧҮН АНЫ БИРИНЧИ
КОШУЛУУЧУДАН КЕМИТИП, АЛЫНГАН АЙЫРМАГА
ЭКИНЧИ КОШУЛУУЧУНУ КОШУУ КЕРЕК.

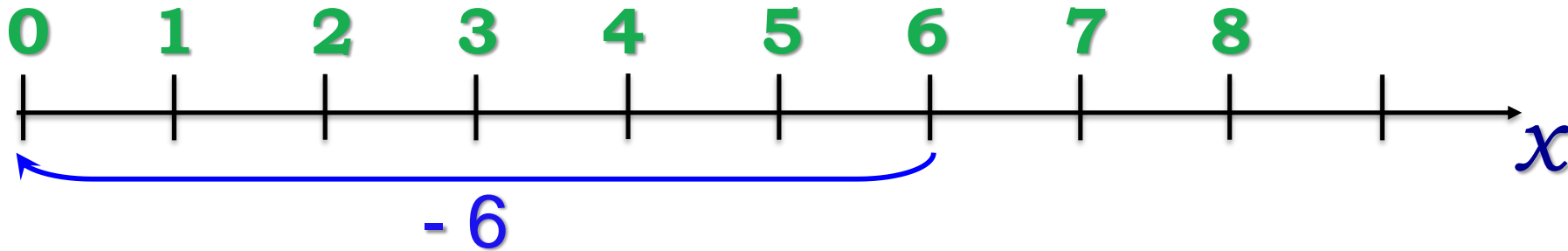
3) ЭГЕР САНДАН НӨЛДҮ КЕМИТСЕК, АНДА АЛ
ӨЗГӨРБӨЙТ

$$6 + 0 = 6$$

$$6 - 0 = 6$$

$$6 - 6 = 0$$

4) ЭГЕР САНДАН ОШОЛ САНДЫ КЕМИТСЕК,
НӨЛ КЕЛИП ЧЫГАТ.

СУРООЛОР:

1. Кандай амалды кемитүү деп аташат?
2. Кандай санды кемүүчү, ал эми кайсыны кемитүүчү деп аташат?
3. 8 ден 3 тү кемитүүнү координаттык шоолада көрсөткүлө.
4. Сандан сумманы кемитүү касиетин айтып бергиле.
5. Суммадан санды кемитүү касиетин айтып бергиле.
6. Кемитүүнүн бул касиетин координата шооласында түшүндүргүлө.